

Axloqiy fazilatlar va ularning zamonaviy talqini

Turg'unboyev Anvarjon Adhamjon o'g'li
Mir Arab o'rta maxsus islom ta'lim maussasasi mudarrisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada kishining hayoti davomida shakllangan axloqi va unda kamol topgan fazilatlar haqida so'z boradi. Shuningdek, globallashuv davrida axloqiy fazilatlarining o'rni va ta'siri tahlil qilinadi. Insonning oila va jamiyatdagi mavqe'i uning axloqiga bog'liq ekanligi hadislar va hayotiy voqealar bilan izohlanadi.

Kalit so'zlar

Axloq, ruhiy kamolot, inson, fazilat, islom axloqi, ne'mat taraqqiyot, jamiyat, qadriyat, globallashuv davri.

Insoniyat tarixining har bir davrida axloq masalasi eng muhim ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlar sirasiga kirgan. Chunki axloq – insonni hayvonot olamidan ajratib turuvchi, uning ruhiy kamolotini ifodalovchi asosiy mezondir. Inson o'zining go'zal xulqi, pok niyati va mehribonligi bilan jamiyatda hurmat va e'tibor topadi. Islom dini axloqiy fazilatlarini inson kamolotining eng muhim qismi sifatida ko'rsatadi. Qur'oni karimda ham, hadislar shariflarda ham axloq va odobga oid oyat va hadislar juda ko'p uchraydi. Rasululloh ﷺ: “Men yaxshi xulqlarni batamom qilish uchun yuborildim”, – deganlar. Bu so'zlar go'zal axloqning payg'ambarlik risolatidagi markaziy o'rinni egallaganini ko'rsatadi. Demak, axloqiy fazilatlar inson iymoni va e'tiqodining amaliy ko'rinishidir. Zamonaviy davrda ham bu fazilatlar o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q, aksincha, texnologiya va ma'lumot oqimining shiddatli davrida ularning qadri yanada oshgan.

Islomda axloqiy fazilatlarining mohiyati

Islom axloqi – bu insonni komillikka yetaklovchi ma'naviy tizimdir. U nafaqat shaxsiy hayot, balki ijtimoiy muhitni ham tartibga soladi. Go'zal axloqning asosi – e'tiqod, halollik, sabr-toqat, kechirimlilik, kamtarlik va mehr-shafqatdir. Qur'oni karimda Alloh taolo Payg'ambarimiz ﷺ haqida shunday deydi:

“Albatta, sen ulug' xulqdasan” (Qalam surasi, 4-oyat).

Bu oyat musulmon inson uchun eng oliy namuna – Rasululloh ﷺ ning axloqlaridir. U zot insoniyat uchun mukammal axloqiy mezon bo'lib, ularning hayoti axloqiy fazilatlarining amaliy talqinidir. Axloqiy fazilatlar faqatgina diniy majburiyat emas, balki insoniyatning barqaror yashashi uchun zarur tamoyildir. Halollik, vafodorlik,

adolat, mehr-oqibat kabi qadriyatlar jamiyatni birlashtiradi, ishonchni mustahkamlaydi va tinchlikni ta'minlaydi.

Axloqiy fazilatlarning zamonaviy talqini

Bugungi globallashuv davrida axloqiy qadriyatlar ko'p jihatdan sinovdan o'tmoqda. Axborot texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat inson tafakkuriga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada ayrim hollarda insoniylik, halollik, vafodorlik kabi qadriyatlar so'nib borayotgani sezilmoqda. Ammo Islomning axloqiy tamoyillari zamonaviy jamiyat uchun ham dolzarb ahamiyatga ega. Masalan, ochiq yuzlilik, samimiyat, insonlarga mehr bilan muomala qilish – bugungi raqamli jamiyatda ham insoniy munosabatlarni saqlab qolishning yagona yo'lidir. Rasululloh ﷺ dedilar: “Birodaring yuziga tabassum qilishing – sadaqadir.”

Bu hadis insonlar orasida iliqlik va mehrni targ'ib etadi. Zamonaviy jamiyatda stress, raqobat va ma'naviy sovuqlik kuchayib borar ekan, ana shunday axloqiy tamoyillar insoniyatni barqarorlikka qaytaradi. Shuningdek, zamonaviy axloqiy talqin shuni ko'rsatadiki, inson o'zining axloqiy qarorlarida global mas'uliyatni his qilishi lozim. Atrof-muhitni asrash, adolatli texnologik foydalanish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash – bularning barchasi bugungi kun axloqiy masalalaridir. Islom esa har doim adolat, me'yor, va muvozanatni targ'ib etgan.

Axloqiy fazilatlarning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni

Axloq jamiyatning ma'naviy poydevoridir. Go'zal axloq yo'q joyda tinchlik, adolat va baraka bo'lmaydi. Shu bois, Islom axloqni imon bilan teng qo'yadi. Rasululloh ﷺ dedilar: “Mo'minlarning iymoni eng mukammali – axloqi eng go'zali bo'lganidir.” (Imom Termiziy rivoyati) Bugungi yosh avlod uchun axloqiy tarbiya ayniqsa zarur. Chunki raqamli axborot olamida to'g'ri va noto'g'rini ajratish qiyinlashmoqda. Shu sababli oilada, maktabda, diniy va ma'naviy muhitda axloqiy tarbiyani mustahkamlash – jamiyat ravnaqi uchun eng muhim vazifa. Axloqiy fazilatlar nafaqat shaxsni komil qiladi, balki butun millatning ma'naviy qiyofasini shakllantiradi. Shu bois, bugungi musulmon jamiyatlari ilm va texnologiyani rivojlantirish bilan bir qatorda axloqiy asoslarni ham mustahkamlashi lozim.

Xulosa

Axloq – insoniyatning eng ulug' ne'mati va mo'minlikning ziynatidir. U faqat diniy buyruq emas, balki ijtimoiy zaruratdir. Bugungi zamonaviy dunyoda ham axloqiy fazilatlar o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, texnologik rivoj, axborot erkinligi va madaniy xilma-xillik sharoitida axloqiy qadriyatlarni asrab qolish yanada muhim vazifaga aylanmoqda. Islom axloqi insonni nafaqat o'zini, balki boshqalarni ham hurmat qilishga, adolatli bo'lishga va jamiyat farovonligiga xizmat qilishga

chaqiradi. Shuning uchun go‘zal axloq va yuksak odob har bir mo‘minning hayot mezonini bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur‘oni Karim.
2. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf. Odoblar xazinasini.
3. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf. Ruhiiy tarbiya.
4. Sahih al-Buxoriy va Sunan at-Termiziy hadis to‘plamlari.
5. Abu Homid al-G‘azzoliy. Ihyou ulum ad-din.
6. Zamonaviy axloqshunoslik maqolalari va internet manbalari.